

Μαθαίνω να Μαθαίνω μέσα από το Βίωμα και τη Συνεργατικότητα

Βαρβάρα Ρεκλείτη, *M.Sc*, Ψυχολόγος

Περίληψη: Ως ενήλικες χρειάζεται να δημιουργήσουμε ένα ασφαλές πλαίσιο, μέσα στο οποίο τα παιδιά θα μπορούν να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν από μόνα τους, με το δικό τους ρυθμό και τρόπο, τη γνώση. Σε αυτήν την εισήγηση προσπαθήσαμε να δούμε το ρόλο του εκπαιδευτικού ως συντονιστή/εμπνευστή, έναν άνθρωπο που δεν μεταφέρει απλά τη γνώση, αλλά φροντίζει να δημιουργηθεί μια τέτοια μαθησιακή ατμόσφαιρα στην τάξη που θα κάνει τους μαθητές να θέλουν να μάθουν.

Ας ξεκινήσουμε αυτήν την εισήγηση με τα λόγια του Piaget ο οποίος έλεγε ότι:

« Η εκπαίδευση για τους περισσότερους σημαίνει να προσπαθούμε να καθοδηγήσουμε τα παιδιά έτσι ώστε να μοιάζουν με τους τυπικούς ενήλικες της κοινωνίας τους ... αλλά για μένα, και κανέναν άλλο, εκπαίδευση σημαίνει να δημιουργούμε δημιουργούς ... πρέπει να δημιουργήσετε ανθρώπους δημιουργικούς, εφευρετικούς και πρωτοπόρους» (Bringuier, 1980, p. 132)

Και του εκπαιδευτικού και συγγραφέα John Holt ο οποίος έλεγε ότι:

«Εφόσον δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ποια γνώση θα είναι απαραίτητη στο μέλλον, είναι ανούσιο να προσπαθούμε να τη διδάξουμε προκαταβολικά. Αντ' αυτού, θα έπρεπε να προσπαθήσουμε να παράγουμε ανθρώπους που θα αγαπάνε την μάθηση τόσο πολύ και θα μαθαίνουν τόσο καλά, ώστε να μπορούν να μάθουν ότι χρειάζεται να μαθευτεί»

Πως μπορεί όμως ένας εκπαιδευτικός να δώσει στα παιδιά τα απαραίτητα εργαλεία έτσι ώστε να μην μάθουν συγκεκριμένες γνώσεις, αλλά αντ' αυτού να κατακτήσουν την ίδια τη διαδικασία μάθησης;

Σε μια τέτοια αναζήτηση σκόπιμο θα ήταν να εστιάσουμε την προσοχή μας σε τρία σημαντικά σημεία, τα οποία επισημαίνει ο Diggory (1966) και τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν να μαθαίνουν. Αυτά τα σημεία είναι:

1. Το Κίνητρο

Έως τα έξι τα πράγματα που μαθαίνουν τα παιδιά έχουν να κάνουν με την φυσική τους επιθυμία να κατακτήσουν το περιβάλλον, έχουν εξωτερικευμένη δηλαδή την επιθυμία και το κίνητρο να μάθουν. Μετά τα έξι και πηγαίνοντας στο σχολείο τα παιδιά μαθαίνουν σε ένα καινούργιο σύστημα αξιολόγησης, με αστεράκια, βαθμούς και επιβράβευση από τον εκπαιδευτικό. Τα κίνητρά τους τροποποιούνται, οι μαθητές αρχίζουν να αγωνίζονται για στόχους που δεν σχετίζονται με τη διαδικασία της μάθησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να απομακρύνονται από τη χαρά της γνώσης για τη γνώση και τα κίνητρά τους να γίνονται από εσωτερικά εξωτερικά. Δηλαδή αντί να λένε «θέλω να μάθω να διαβάζω για να δω τι λέει αυτό το ωραίο βιβλίο με τα χρώματα», λένε «θέλω να μάθω να διαβάζω για να πάρω καλό βαθμό». Ένα σημαντικό κομμάτι λοιπόν είναι ο εκπαιδευτικός να φέρει στην επιφάνεια τα εσωτερικά κίνητρα του παιδιού.

2. Ο Ορισμός των Μαθησιακών Στόχων

Το δεύτερο σημείο που χρειάζεται προσοχή είναι το ποιος ορίζει τους μαθησιακούς στόχους. Με το που αρχίζει ένα παιδί το σχολείο σταδιακά χάνει τον έλεγχο της μάθησής του. Του λένε τι πρέπει να μάθει, πόσο γρήγορα πρέπει να το μάθει και αν θα πρέπει να νιώθει ότι πέτυχε κάτι ή όχι. Οι στόχοι και τα βήματα για την επίτευξή τους έχουν μπει από κάποιον τρίτο (τον εκπαιδευτικό) χωρίς τη συμμετοχή του παιδιού. Με αυτό τον τρόπο το παιδί μαθαίνει πώς να ακολουθεί εντολές για να πάρει την επιβράβευση, χωρίς όμως να μαθαίνει πώς το ίδιο μπορεί να βάζει στόχους και ποια βήματα πρέπει να κάνει για να τους υλοποιήσει.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε έρευνες που έχουν γίνει στην Αμερική (Covington M, Beery R, 1976) βρέθηκε ότι πολλοί μαθητές είχαν μη ρεαλιστικές προσδοκίες, γιατί δεν είχαν μάθει να θέτουν στόχους λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητές τους.

3. Η Αξιολόγηση

Στο σχολείο η αξιολόγηση είναι επίσημη, έξω από το παιδί και δημόσια. Πολλές φορές τα παιδιά λαμβάνουν ένα χαμηλό βαθμό ως προσωπική αποτυχία και θεωρούν το λάθος ως κάτι κακό και μη αποδεκτό. Τα λάθη όμως είναι απαραίτητα για να μπορέσουμε να μάθουμε και να εξελιχθούμε, άλλωστε η ικανότητα του ανθρώπου να μαθαίνει από τα λάθη του είναι αυτή που τον έχει κάνει να ξεχωρίζει από το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο.

Βοηθώντας τα παιδιά να αποκτήσουν ένα σύστημα αυτοαξιολόγησης, τους δίνουμε τη δυνατότητα να δουν τα λάθη τους σε προσωπικό και ανεπίσημο επίπεδο και να μάθουν από αυτά. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μπορούν να δουν το λάθος σαν μια προσπάθεια που δεν πέτυχε και όχι σαν μια προσωπική αποτυχία. Για παράδειγμα ένα παιδί που προσπαθεί να φτιάξει ένα παζλ δοκιμάζει μόνο του τα κομμάτια, τα βάζει σε λάθος σημείο, βλέπει ότι δεν εφαρμόζουν, δοκιμάζει κάτι άλλο και έτσι σταδιακά μαθαίνει να είναι πιο παρατηρητικό και μεθοδικό στη δουλειά του, χωρίς να έχει την αίσθηση ότι απέτυχε σε κάτι. Από την άλλη ένα παιδί που στο σχολείο έκανε λάθος μια άσκηση και η δασκάλα του έβαλε κακό βαθμό στενοχωριέται, ντρέπεται και μπορεί να μην θέλει να πει στο γονιό του ότι έκανε λάθος, γιατί λαμβάνει τον κακό βαθμό ως μια προσωπική αποτυχία και όχι ως μια διαδικασία μάθησης.

Για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να κάνει μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας τα παραπάνω στοιχεία (εσωτερικά κίνητρα, συμμετοχή των μαθητών στον ορισμό των μαθησιακών στόχων, αυτοαξιολόγηση) προτείνεται η χρήση της Βιωματικής και Συνεργατικής Μάθησης.

Λέγοντας βιωματική και συνεργατική μάθηση εννοούμε μια διαδικασία που:

- Αξιοποιεί τα συναισθήματα των μαθητών (πχ: τον ενθουσιασμό, τη χαρά, την περιέργεια).
- Καλεί το μαθητή να δράσει και να ανακαλύψει μόνος του τη γνώση
- Αναγνωρίζει την έμφυτη επιθυμία του ανθρώπου για εξέλιξη
- Εστιάζει στη δουλειά σε μικρές ομάδες, όπου οι μαθητές θα πρέπει να φέρουν εις πέρας έναν κοινό στόχο

Για να γίνει σαφέστερος ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει τα στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρουσιάζεται οπτικοακουστικό υλικό με αποσπάσματα από την εφαρμογή ενός σχεδίου εργασίας μέσα στην τάξη. Το υλικό αυτό χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες (σχεδιασμός ομάδων, θεματολογία, δουλειά σε μικρές ομάδες και παρουσίαση) και αναλύεται ο τρόπος δουλειάς με τα παιδιά, εστιάζοντας κυρίως:

- Στον εντοπισμό από τα ίδια τα παιδιά των δυσκολιών: για να λυθεί μια δυσκολία είναι πολύ σημαντικό να μπορούν να εντοπίσουν τα παιδιά τι ήταν αυτό που τους δυσκόλεψε και μελλοντικά να γίνει συζήτηση στην τάξη
- Στη συμμετοχή των παιδιών στην απόφαση της θεματολογίας: με αυτόν τον τρόπο μαθαίνουν τα παιδιά πώς χωρίζουν σε υποενότητες ένα θέμα, για να λειτουργούν πιο μεθοδικά και παράλληλα δεσμεύονται απέναντι στη δουλειά που θα κάνουν
- Στην αναζήτηση των πληροφοριών από τα παιδιά: τα παιδιά μαθαίνουν πώς να ψάχνουν για να βρουν αυτό που θέλουν
- Στην παρουσίαση των πληροφοριών από τα παιδιά: για να μπορέσουν να μεταφέρουν τις πληροφορίες τα παιδιά, χρειάζεται να έχουν κατακτήσει τη γνώση, όχι απλά να την έχουν μάθει
- Στην αυτοαξιολόγηση: έτσι ώστε σταδιακά οι μαθητές να μπορούν από μόνοι τους να εντοπίζουν τα δυνατά και τα αδύνατα τους σημεία και να δρουν ανάλογα

Βιβλιογραφικές παραπομπές:

- Bringuier, J.C. (1980). *Conversations with Piaget*. Chicago: Chicago University Press.
- Covington, M. & Beery, R.(1976) *Self-worth and School Learning*, Holt, Rinehart and Winston: USA
- Diggory, J.C.(1966) *Self-evaluation: Concepts and studies*. New York: Wiley
- Durrant, M. (1995). *Creative strategies for school problems*, Norton: USA
- Faulner, D., Littleton K. & Woodhead, M. (ed) (1998) *Learning relationships in the classroom*. Routledge: New York
- Stanford, G. (1977). *Developing effective classroom groups: A practical guide for teachers*. Hart Publishing Company, Inc.: New York City
- (περισσότερες πληροφορίες για το οπτικοακουστικό υλικό: Κέντρο Βιωματικής και Συνεργατικής Μάθησης 'Ανοιχτό Σχολείο' τηλ. 210-6640433)